

УДК 025.171:027.7:929Лупанов:378.4(477.74-21)
[http://doi.org/10.18524/2304-1447.2018.2\(20\).145520](http://doi.org/10.18524/2304-1447.2018.2(20).145520)

Шершун Тетяна Михайлівна,
завідувач сектору Наукової бібліотеки
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна,
тел.: (0482) 34 77 89
e-mail: library@onu.edu.ua

НАУКОВИЙ АРХІВ БОРИСА ОЛЕКСАНДРОВИЧА ЛУПАНОВА (1887–1959) У ФОНДАХ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

У статті на основі матеріалів особового архівного фонду Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова висвітлено основні етапи життя, творчості й педагогічної діяльності Б. О. Лупанова. Вивчена література про Б. О. Лупанова й архівні документи дозволили реконструювати та доповнити біографію науковця. Деякі відомості біографії Б. О. Лупанова і його науково-публіцистичні праці вперше вводяться до наукового обігу.

Ключові слова: Б. О. Лупанов, педагог, літературознавець, мовознавець, особовий архівний фонд, архівний документ.

Посилений інтерес до відомої особи та її ролі в тій чи іншій сфері людського буття в конкретно-історичному контексті спонукає сучасного дослідника не просто написати біографію, перерахувати факти й події з життя та діяльності, а поглиблено вивчити особистісну сутність, залучаючи широкий спектр джерел, у першу чергу архівні документи, які допомагають вивченню особистісно-індивідуального змісту конкретної особи, дозволяють пояснювати причини і наслідки у біографічних фактах.

На наш погляд, недостатньо дослідженою є постать вихованця Новоросійського університету, літературознавця, мовознавця, фахівця з романо-германської філології Бориса Олександровича Лупанова (1887–1959). На перший погляд пересічний педагог і філолог, проте, докладно ознайомившись із життям та діяльністю вченого, перед нами постає людина, наділена непересічними організаторськими та інтелектуальними здібностями, громадською ініціативою, обдарований хистом науковця, письменника та педагога.

Історія надходження особистої книгозбірні та документального комплексу Б. О. Лупанова до Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова маловідома. У літературі побуває думка, що архів професора надійшов до Наукової бібліотеки Одеського державного університету в 1960 р. разом із книжками вже після смерті Б. О. Лупанова (у 1959 р. – Т. Ш.) [10, с. 11; 6, с. 278]. Проте, серед бібліотечної документації у звітах про роботу Наукової бібліотеки за 1958 р. знаходимо: «...работниками отдела книжных фондов была разобрана часть фонда профессора Лупанова – 400 ед., было выделено в обмен и 1000 ед. для обработки», гадаємо, що книжкова колекція потрапила до бібліотеки раніше за 1959 р. [3, с. 4]. Уже в 1960 р. звітували, що «разобран и проклассифицирован фонд Лупанова, насчитывающий более 3.000 единиц» [4, с. 24]. Ми припускаємо, що ще за життя Б. О. Лупанов передав частину книг до університетської бібліотеки особисто, а залишки надійшли вже після його смерті.

Попереднє розбирання документального комплексу Б. О. Лупанова розпочала у 1980-х рр. бібліотекар Є. В. Савельєва, уже в 2016–2017 рр. було проведено планову роботу з систематизації та опису фонду Б. О. Лупанова співробітниками відділу рідкісних книг та рукописів Д. В. Ревенко та Т. М. Шершун. Наприкінці 2017 р. особовий архівний фонд Б. О. Лупанова був оприлюднений і доступний для використання дослідниками, а опис (реєстр) фонду розміщений на сайті Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова: <http://liber.onu.edu.ua/muzeum/Lupanov.pdf>. До опису (реєстру) особового архівного фонду Б. О. Лупанова внесено 19 одиниць зберігання, які налічують 380 документів, розміщених на 1926 аркушах. Частина документів архіву експонувалася на віртуальній виставці з нагоди 130-річчя з дня народження фондоутворювача http://liber.onu.edu.ua/pdf/vistavki/lupanov_130.pdf. [8].

Особовий архівний фонд Б. О. Лупанова невеликий за обсягом і містить мало особистих документів, вважаємо, що невдовзі до смерті вчений знищив значну частину біографічних матеріалів й особисте листування. Цікаво, що тривалий час було невідоме фотографічне зображення Б. О. Лупанова, лише під час розбирання архіву у 2017 р. була виявлена невелика фотокартка розміром 2,8×3,5 у поганому стані з особистої справи 40-х рр. ХХ ст. для ВАКУ на присудження вченого звання професора [2, од. зб. 16, арк. 41] (іл. 2).

Фонд складається з рукописних неопублікованих матеріалів (переважно автографів Б. О. Лупанова), конспектів лекцій, рукописів наукових робіт, матеріалів, пов'язаних із педагогічною діяльністю, листування.

Архів умовно можна розділити на 3 частини: документи біографічного характеру; документи службової та громадської діяльності; творчий доробок Б. О. Лупанова. Слід відзначити, що частиною особового архівного фонду Бориса Олександровича Лупанова стали документи його батька Олександра Григоровича Лупанова [2, од. зб. 7].

За матеріалами особового архівного фонду Б. Лупанова спробуємо відстежити, доповнити відомі та невідомі сторінки його життя й науково-педагогічної діяльності.

Борис Олександрович Лупанов народився 17 серпня 1887 р. в Ізмаїлі в родині спадкового дворянина Олександра Григоровича Лупанова. Його мати Ганна Логіновна – дочка ізмаїльського священика Л. Колинського [2, од. зб. 1, арк. 1; од. зб. 7].

У 1897–1906 рр. Б. О. Лупанов навчався у гімназії імені імператора Олександра III у Болграді (іл. 3). В архіві зберігається значна кількість його гімназійних зошитів [2, од. зб. 3, 4] (іл. 4). У 1906 р. Б. О. Лупанов вступив на словесне відділення історико-філологічного факультету Новоросійського університету. У 1910 р. він закінчив навчання в університеті з дипломом першого ступеня [2, од. зб. 5, арк. 5] (іл. 5). В університеті Б. О. Лупанов прослухав курси з російської літератури, західно-європейської літератури, мовознавства, санскриту, порівняльної граматики, церковно-слов'янської мови, польської мови та літератури, слов'яно-російської палеографії і т. д., середній бал залікового свідоцтва Б. О. Лупанова складав «весьма удовлетворительно», що за трибальною системою оцінювання відповідає сучасній оцінці «відмінно» [2, од. зб. 5, арк. 20] (іл. 6).

Скоріш за все після закінчення університету Б. О. Лупанов прагнув стати університетським викладачем, тому що готувався до магістерських іспитів. Про це свідчить лист від 25.06.1914 р. до невідомого адресата, у якому Б. О. Лупанов згадував про консультацію в Києві з професором, обговорення «програми» (*магістерської дисертації – Т. III.*), він за-свідчував, що «...экзамены, несомненно, буду держать...» [2, од. зб. 18, арк. 3, 3 зв.]. Припускаємо, що події Першої світової війни та політичні події в Російській імперії змусили Б. О. Лупанова відкласти свої наміри і почати викладати у гімназіях та училищах.

Після закінчення університету Б. О. Лупанов викладав в Одеській жіночій гімназії Ніни Антонівни Бутович на вул. Новосельського (Островидова), 61 (нині в цій будівлі розміщується Одеське училище мистецтв і культури ім. К. Д. Данькевича) [2, од. зб. 15, арк. 3 зв.]. У жіночій гімназії Б. О. Лупанов викладав російську мову, словесність та педагогіку.

Із 1914 до 1920 рр. Б. О. Лупанов був лектором з історії всесвітньої літератури в Одеській консерваторії [2, од. зб. 15, арк. 6].

Протягом 20–30-х рр. ХХ ст. Б. О. Лупанов активно займався викладацькою діяльністю в середніх навчальних закладах Одеси: Другій жіночій гімназії, Одеській будпрофшколі № 1, Технікумі загальної і прикладної хімії тощо. У той час викладачам дозволялося працювати за сумісництвом у декількох навчальних закладах. Перелік дисциплін, які викладав Б. О. Лупанов, вражає, а саме: російська мова та література, словесність, зарубіжна література, латинська та романо-германські мови, педагогіка, історія педагогіки, методика викладання російської мови, про що згадує у своїй автобіографії [2, од. зб. 16, арк. 5–5 зв.] (Дод. 1). Слід відзначити, що Б. О. Лупанов володів кількома мовами: грецькою, польською, англійською, німецькою, французькою, італійською, латинською мовами, вивчав іспанську та санскрит.

Цікавий факт, що свого часу Б. О. Лупанов навчав Сергія Павловича Корольова (1907–1966), відомого конструктора космічних ракет, одного з основоположників практичної космонавтики. У 1922 р. С. П. Корольов вступив до Одеської будпрофшколи № 1, яка знаходилася на вул. Старопортофранківській, 18, де за сумісництвом Б. О. Лупанов викладав російську мову та літературу, курс античної літератури [2, од. зб. 15, арк. 21–23; 5, с. 39]. Сам С. П. Корольов згадував про літературні диспути, які влаштовував Б. О. Лупанов – шанувальник Л. М. Толстого, любов до якого він прищепив С. П. Корольову на все життя [7, с. 117].

Паралельно з викладацькою діяльністю Б. О. Лупанов готувався до складання іспитів на отримання професорського звання У 1919 р. склав магістерські екзамени. Радою професорів Новоросійського (Одеського) університету Б. О. Лупанов був обраний і затверджений доцентом кафедри історії західноєвропейських літератур і мов [2, од. зб. 15, арк. 7-8, 10]. Як доцент, пізніше – професор, Б. О. Лупанов працював у колишньому Новоросійському (Одеському) університеті, а після його закриття – у Гумобіні (Інституті гуманітарно-суспільних наук), викладав загальні та спеціальні курси історії західноєвропейських літератур і мов [2, од. зб. 15, арк. 12]. Після закриття Гумобіну Б. О. Лупанов викладав переважно іноземні мови у вищих навчальних закладах міста: Інституті народного господарства, Музичній консерваторії, Медичному інституті, у відновленому Одеському державному університеті, Одеському державному педагогічному інституті іноземних мов тощо. Із 1921 до 1924 рр. був професором загальної літератури в Одеському Інституті народного господарства, у якому також викладав італійську мову [2, од. зб. 15, арк. 13–14].

У 1924 р. конкурсною комісією Б. О. Лупанов був обраний до складу викладачів Медичного інституту з дорученням читати курс латинської мови [2, од. зб. 15, арк. 32; од. зб. 17, арк. 1].

У 1930 р. Б. О. Лупанов подавав заяву на ім'я директора Державної наукової бібліотеки (нині – ОННБ) про прийняття його до складу співробітників, але документів про те, що він був прийнятий на роботу в особовому архівному фонді Б. О. Лупанова немає [2, од. зб. 15, арк. 28–30].

Із січня 1931 р. Б. О. Лупанов – доцент кафедри всесвітньої літератури Одеського інституту народної освіти (ОІНО). У 1932 р., після відкриття в Одеському медичному інституті кафедри мов, на конкурсній основі він був обраний завідувачем кафедри, викладав латинську та німецьку мови [2, од. зб. 15, арк. 13–14]. Водночас керував семінаром латини для підготовки викладачів до кандидатського мінімуму [2, од. зб. 17, арк. 23]. Із квітня 1933 р. Б. О. Лупанов – доцент Одеського обласного філіалу Всеукраїнської промакадемії, а з 1934 р. – професор [6, с. 279].

У 1938 р. Б. О. Лупанов був запрошений на посаду завідувача кафедри романської філології у щойно відкритому Одеському державному педагогічному інституті іноземних мов, після її закриття очолив кафедру мовознавства цього ж закладу [2, од. зб. 16, арк. 31; од. зб. 17, арк. 38]. Із жовтня 1940 р. Б. О. Лупанов – заступник директора інституту з наукової та навчальної роботи [2, од. зб. 16, арк. 12]. З 10 вересня 1941 р. виконував обов'язки директора інституту, організував евакуацію інституту до Маріуполя [2, од. зб. 16, арк. 8].

Відомо, що в період окупації Б. О. Лупанов залишався в Одесі, викладав латинську мову в Одеському медичному інституті [6, с. 279]. Серед документів особового фонду Б. О. Лупанова знаходимо відомості, що під час війни, улітку 1941 р., він підлягав евакуації разом з Одеським державним педагогічним інститутом іноземних мов до Маріуполя [2, од. зб. 16, арк. 15–16], а також з Медичним інститутом до Ростова [2, од. зб. 16, арк. 17]. Проте, з невідомих причин він залишився в місті.

Серед матеріалів особового архіву Б. О. Лупанова відсутні будь-які документи післявоєнного часу і до смерті вченого у 1959 р., можливо, що вони були знищені фондоутворювачем з невідомих причин. Зберігалися тільки деякі особисті листи від 1951 р. [2, од. зб. 16, арк. 5]. Усі відомості, які ми знаємо про фондоутворювача за цей період, почерпнуті з офіційних документів установ, де він працював, та анкетних даних, складених власноруч Б. О. Лупановим [1, од. зб. 700]. Відомо, що з 1 вересня 1945 р. по 24 травня 1947 р. він викладав курси історії західноєвропейської літератури і загального мовознавства в Одеському державному університеті (нині – ОНУ), паралельно викладав латинську мову

в Одеському медичному інституті. 15 січня 1947 р. звільнений з ОДУ у зв'язку з заборонаю праці за сумісництвом. Із цього часу й до 1959 р. Б. О. Лупанов викладав тільки в медінституті [1, од. зб. 700; 6, с. 279].

Відома одеська адреса фондоутворювача. Із 20-х рр. ХХ ст. і до кінця свого життя Б. О. Лупанов проживав з батьками на вул. Новосельського (Островидова), буд. 51, кв. 12 [2, од. зб. 16, арк. 25 зв.] (іл. 7). Після смерті останніх (батько помер у 1921 р., мати – у 1939 р.) Б. О. Лупанов проживав самотньо [2, од. зб. 15, арк. 15].

Найціннішу частину архіву складають неопубліковані науково-публіцистичні праці професора Б. О. Лупанова, які збереглися у великих шкільних зошитах з рукописним та машинописним текстом. Основні праці: «Л. Н. Толстой об искусстве», «Из прошлого романских языков: Исторические очерки некоторых фонетических явлений романских языков» [2, од. зб. 16, арк. 9] (іл. 8, 9).

Збірка праць Б. О. Лупанова «Очерки и заметки» (Одесса, 1945) (іл. 10) представляє собою зошит з машинописним текстом – зібрання більшості робіт автора, у яку ввійшли такі роботи: «Л. Н. Толстой об искусстве», «Наш первый университет – Михаил Васильевич Ломоносов», «Литературная деятельность митрополита Иоанна II-го», «Дошекспировский Гамлет», «Александро Мандзони (Жизнь и литературная деятельность)», «Древнерусская литература Киевского периода XI–XIII веков» – П. В. Владимирова», «В. Садовник. «Хрестоматия для изучения исторической словесности». Вып. 2 (рецензия)», «Латинский язык в Медицинских Высших Учебных Заведениях (Методика преподавания)» [2, од. зб. 16, арк. 9] (Дод. 2).

Великий інтерес представляє праця «Воззрение Л. Н. Толстого на роль и значение искусства», підготовлена як кандидатська робота після закінчення Новоросійського університету [2, од. зб. 8, 9, арк. 41]. Перший варіант її не зберігся, але в архіві є праця «Л. Н. Толстой об искусстве», скоріш за все це перероблений текст дисертації, представляє собою авторський аналіз твору Л. М. Толстого «Что такое искусство?» [2, од. зб. 9, арк. 4–54]. Б. О. Лупанов погоджувався з Л. М. Толстим, що мистецтво має висловлювати та заохочувати найкращі почуття людства, проте обурювався, що Л. М. Толстой перекручував сенс кращих художніх творів світового мистецтва, таврував видатних художників, ображав пам'ять Шекспіра, Гете та ін. На його думку, саме така позиція Л. М. Толстого робить його самотнім у поглядах на мистецтво [2, од. зб. 9, арк. 53].

В особовому архівному фонді Б. О. Лупанова також зберігаються його науково-публіцистичні твори, рецензії з окремих питань західно-європейської та давньоруської літератури, конспекти лекцій та інші ру-

кописи (іл. 11). Серед них критичний розбір праці історика літератури П. В. Владимірова «Древнерусская литература Киевского периода XI–XIII веков», яка вийшла друком у 1900 р. [2, од. зб. 9, арк. 156–205]. Б. О. Лупанов високо оцінив це дослідження як ґрунтовне вивчення давньоруських пам'яток літератури й кращий посібник для вивчення літературних творів допетровської старовини [2, од. зб. 9, арк. 205].

Інша наукова праця Б. О. Лупанова «Из прошлого романских языков: Исторические очерки некоторых фонетических явлений романских языков» представляє собою рукопис в загальному зошиті в трьох примірниках. Припускаємо, що вона переписана студентами професора з авторських чернеток, тому що написана чітким каліграфічним почерком, який суттєво відрізняється від автографу власника [2, од. зб. 8, арк. 5] (іл. 9). Це ґрунтовне наукове дослідження романських мов: італійської, румунської, рето-романської, французької, провансальської, іспанської та португальської з залученням порівняльно-історичного методу. Порівнюючи між собою фонетику цих мов, Б. О. Лупанов наводив як приклад історію походження голосних і приголосних звуків, склав детальні фонетичні порівняння звуків [2, од. зб. 8, арк. 22]. У кінці дослідження подано солідну бібліографію [2, од. зб. 8, арк. 140–145]. На думку автора, його нарис може слугувати практичним та довідковим посібником як дослідникам романських мов, так і викладачам курсів романської філології та порівняльної граматики [2, од. зб. 8, арк. 138].

Серед комплексу документів особового архівного фонду Б. О. Лупанова відсутні щоденники чи інші документи мемуарного характеру, які дозволили б нам простежити його формування в родинному середовищі; визначити події, які стали вирішальними у виборі професії або світоглядних засад; особистісні характеристики; спонукальні мотиви творчих злетів та невдач, поведінку в різноманітних життєвих обставинах і взаємостосунки з оточенням. Такі джерела, безсумнівно, дозволяють відтворити багатогранний соціально-психологічний портрет, відобразити «живу» людину в сукупності всіх притаманних їй особистісно людських даних, а не традиційно формалізовану датами та заслугами постать. Незважаючи на обставини, той комплекс документів, які ми маємо в особовому архівному фонді Б. О. Лупанова, дозволяє нам достатньо широко вивчити життєвий та творчий шлях фондоутворювача.

Матеріали особового архівного фонду Б. О. Лупанова – важливе джерело вивчення наукової та педагогічної спадщини вченого, причетного до становлення та діяльності багатьох наукових і навчальних установ Одеси першої половини ХХ ст. Зазначимо, що архівний фонд Б. О. Лупанова, введений до наукового обігу нещодавно, науковцями системно

не досліджений. Архівна спадщина професора Б. О. Лупанова представляє безсумнівний інтерес для дослідників гуманітарного профілю.

Список використаних джерел та літератури

1. Архів Наукової бібліотеки Одеського національного університету (Архів НБ ОНУ). – Ф. 2 (Матеріали до біографій співробітників ОНУ імені І. І. Мечникова). – Од. зб. 700 (Б. О. Лупанов).
2. Архів НБ ОНУ. – Ф. 7 (Лупанов Борис Олександрович, особовий фонд). – Од. зб. 1–19.
3. Отчет о работе Научной библиотеки ОГУ им. И. И. Мечникова за 1958 г. / Науч. б-ка ОГУ им. И. И. Мечникова – Одесса, 1959. – 8 с.
4. Отчет о работе Научной библиотеки ОГУ им. И. И. Мечникова за 1960 г. / Науч. б-ка ОГУ им. И. И. Мечникова. – Одесса, 1960. – 35 с.
5. Академик С. П. Королев. Ученый. Инженер. Человек. Творческий портрет по воспоминаниям современников : сб. ст. / отв. ред. А. Ю. Ишлинский. – М. : Наука, 1986. – 516 с.
6. *Запорожець Н. Г.* Лупанов Борис Олександрович / Н. Г. Запорожець // Професори Одеського (Новоросійського) університету : біогр. слов. : в 4 т. / відп. ред. В. А. Сминтина ; заст. відп. ред. М. О. Подрезова ; авт. вступ. ст. В. М. Хмарський ; упоряд. та бібліогр. ред.: В. П. Пружина, В. В. Самодурова ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка. – 2-ге вид., допов. – Одеса : Астропринт, 2005. – Т. 3. – С. 278–280.
7. *Королева Н. С.* С. П. Королев: отец : к 100-летию со дня рождения : в 3 кн. / Н. С. Королева ; Рос. акад. наук, Совет по космосу. – М. : Наука, 2007. – Кн. 1 : 1907–1938 годы. – 360 с.
8. Борис Олександрович Лупанов (1887–1959) : до 130 річчя від дня народження [Електронний ресурс] : [віртуальна виставка] / Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка ; Д. В. Ревенко, Т. М. Шершун. – Електрон. дан. – Одеса, 2017. – 14 с. – Режим доступу: http://liber.onu.edu.ua/pdf/vistavki/lupanov_130.pdf (дата звернення 19.10.2018). – Загол. з екрану.
9. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Історія та сучасність (1865–2015) / гол. ред. І. М. Коваль ; авт. вступ. сл.: І. М. Коваль, В. М. Хмарський ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса : Одес. нац. ун-т, 2015. – 963 с. – Електрон. аналог друк. вид. – Режим доступу: http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/pdf/Istor_ONU.pdf (дата звернення: 19.10.2018).
10. *Савельєва Є. В.* Бібліотека професора Б. Лупанова у фондах Наукової бібліотеки Одеського університету / Є. В. Савельєва // Іменні колекції професорів Одеського (Новоросійського) університету в Науковій бібліотеці ОНУ – національне надбання держави : матеріали наук.-практ. конф. (Одеса, 25–26 квіт. 2000 р.) / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка ; відп. ред. В. А. Сминтина ; редкол.: В. О. Іваниця, М. О. Подрезова, В. П. Пружина, В. М. Хмарський. – Одеса : Астропринт, 2001. – С. 11–13.

References

- [1]. Arkhiv Naukovoї biblioteki Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I. I. Mechnykova [Archive of the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University]. Fund. 2 Materialy do biohrafiy spivrobitnykiv Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I. I. Mechnykova [Materials for biographies of Odesa I. I. Mechnikov

- National University employees], units 700.
- [2]. Arkhiv Naukovoї biblioteki Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I. I. Mechnykova [Archive of the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University]. Fund 7 Lupanov Borys Oleksandrovych, osobovyi fond [Lupanov Borys Oleksandrovych, the personal fund], units. 1–19.
- [3]. *Otchet o rabote Nauchnoy biblioteki Odesskogo gosudarstvennogo universiteta im. I. I. Mechnikova za 1958 g.* [Report on the work of the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov State University in 1958]. Odessa, 1959. 8 p.
- [4]. *Otchet o rabote Nauchnoy biblioteki Odesskogo gosudarstvennogo universiteta im. I. I. Mechnikova za 1960 g.* [Report on the work of the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov State University in 1960]. Odessa, 1960. 35 p.
- [5]. *Akademik S. P. Korolev. Uchenyy. Inzhener. Chelovek. Tvorcheskiy portret po vospominaniyam sovremennikov* [Academician S. P. Korolev. Scientist. Engineer. Person. Creative portrait from the memoirs of contemporaries]. Moskva, 1986. 516 p.
- [6]. Zaporozhets N. H. Lupanov Borys Oleksandrovych [Lupanov Borys Oleksandrovych]. *Profesory Odeskoho (Novorosiiskoho) universytetu* [Professors of Odesa (Novorossiysk) University]. Odesa, 2005, t. 3, pp. 278–280.
- [7]. Koroleva N. S. *S. P. Korolev: Otets: k 100-letiyu so dnya rozhdeniya* [S. P. Korolev: Father: to the 100th anniversary of birth]. Moskva, 2007, book 1, 360 p.
- [8]. *Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I. I. Mechnykova. Istoriya ta suchasnist (1865–2015)* [Odesa I. I. Mechnikov National University. Past and Present (1865–2015)]. Odesa, 2015. 963 p.
- [9]. Revenko D. V., Shershun T. M. Borys Oleksandrovych Lupanov (1887–1959): do 130 richchya vid dnya narodzhennya [Boris Aleksandrovich Lupanov (1887–1959): to the 130th anniversary of his birthday]. *Naukova biblioteka Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I. I. Mechnykova. Virtualni vystavky* [Scientific library Of Odesa I. I. Mechnikov National University. Virtual exhibitions]. Available at: <http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/virtgallery/petrun.htm>.
- [10]. Savelyeva YE. V. Biblioteka profesora B. Lupanova u fondakh Naukovoyi biblioteki Odeskoho universytetu [The library of professor B. Lupanov in the funds of the Scientific Library of Odesa University]. *Imenni kolektsiyi profesoriv Odeskoho (Novorosiyskoho) universytetu v Naukoviy bibliotetsi ONU – natsionalne nadbannya derzhavy* [Personal collections of professors of Odesa (Novorossia) University in the Scientific Library – a national treasure of the state]. Odesa, 2001, pp. 11–13.

Надійшла 05.09.2018 р.

ДОДАТКИ

Додаток № 1

*Curriculum vitae**

Лупанов, Борис Александрович. Родился в 1887 г. В 1910 г. Окончил курс Словесного отделения Историко-Филологического факультета быв. Одес. Новороссийского университета. С 1910 по 1920 г. состоял преподавателем средних учебных заведений гор. Одессы, преподавал латинский язык, русский язык и литературу, методику преподавания русского языка, историю, педагогику.

С 1914 по 1920 г. состоял лектором истории Всеобщей литературы в Одес. Государственной Консерватории. Параллельно с преподавательской работой готовился к экзаменам для получения профессорского звания.

В 1919 г. закончил по правилам, установленным дореволюционным университетским Уставом, сдачу называвшихся тогда магистерских испытаний по истории Всеобщей литературы и романо-германских языков. Советом профессоров быв. Одес. Новороссийского университета был избран и утверждён приват-доцентом по кафедре Истории западно-европейских литератур и языков.

В качестве доцента, затем профессора читал в бывшем Новороссийском Университете, а после его закрытия в Гуманитарно-Общественном Институте (Гумобин) общие и специальные курсы истории западно-европейских литератур и языков. По закрытию Гумобина перешёл главным образом на преподавание иностранных языков в высших учебных заведениях.

В 1924 г. Конкурсной комиссией был избран в число преподавателей Одесского Гос. Медицинского Института с поручением чтения курсов латинского языка.

В 1932 г. по открытии в этом Институте кафедры языков снова Конкурсной комиссией был избран заведующим этой кафедры.

В 1938 г. с момента открытия Одес. Государ. педагогического института иностранных языков был приглашён на должность заведующего кафедрой романской филологии, а по закрытии последней принял на себя обязанности заведующего кафедрой общего языковедения. Кроме того, в настоящее время состою заместителем директора по научной и учебной части указанного Института.

Имею труды:

«Воззрения Л. Н. Толстого на роль и значение искусства (кандидатская работа при окончании университета);

«Предшественники Гамлета»;
«Методика преподавания латинского языка в Мед. Вузах»;
«Из прошлого Романских языков» (Исторические очерки), I^я ч. – «Исторический обзор развития гласных романских языков» (4 главы)
II^я ч. – «Исторический обзор развития согласных звуков романских языков» (3 главы)

Имеется ещё несколько работ по истории древней и новой русской литературы и рецензий.

Б. Лупанов
6/10.1940
Одесса, ул. Островидова, д. № 51, кв. 12

*(в перекладі з лат. – «хід життя») – короткий опис життя і професійних навичок.

*Архів НБ ОНУ, ф. 7 (Лупанов Борис Олександрович, особовий фонд),
од. зб. 16, арк. 5–5 зв.*

Додаток № 2

**СПИСОК
научных трудов Б. А. Лупанова**

«Из прошлого Романских языков» (Исторические записки из области вокализма и консонантизма Романских языков)

Л. Н. Толстой об искусстве.
(Воззрения Л. Н. Толстого на роль и значение искусства).

«Наш первый университет» – Михаил Васильевич Ломоносов
Литературная деятельность митрополита Иоанна II-го.
Дошекспировский Гамлет
Александро Мандзони
(Жизнь и литературная деятельность).

«Древнерусская литература Киевского периода XI-XIII веков» –
П. В. Владимирова.

В. Садовник. «Хрестоматия для изучения исторической словесности». Вып. 2 (рецензия).

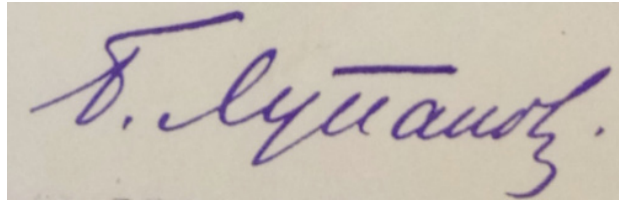
Латинский язык в Медицинских Высших Учебных Заведениях (Методика преподавания).

Имеется еще несколько работ по истории древней и новой русской литературы и рецензий.

(підпис) (Б. А. Лупанов)
6/II-1945 г. Одесса

*Архів НБ ОНУ, ф. 7 (Лупанов Борис Олександрович, особовий фонд),
од. зб. 2, арк. 2*

ІЛЮСТРАЦІЇ

Ил. 1. Автограф Б. О. Лупанова.

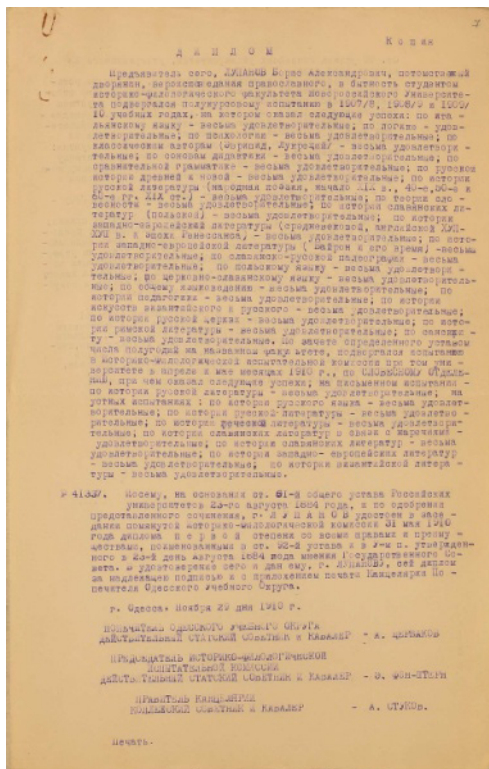
Ил. 2. Фото Б. О. Лупанова (Архів НБ ОНУ. Ф. 7. Од. зб. 1. Арк. 41.)

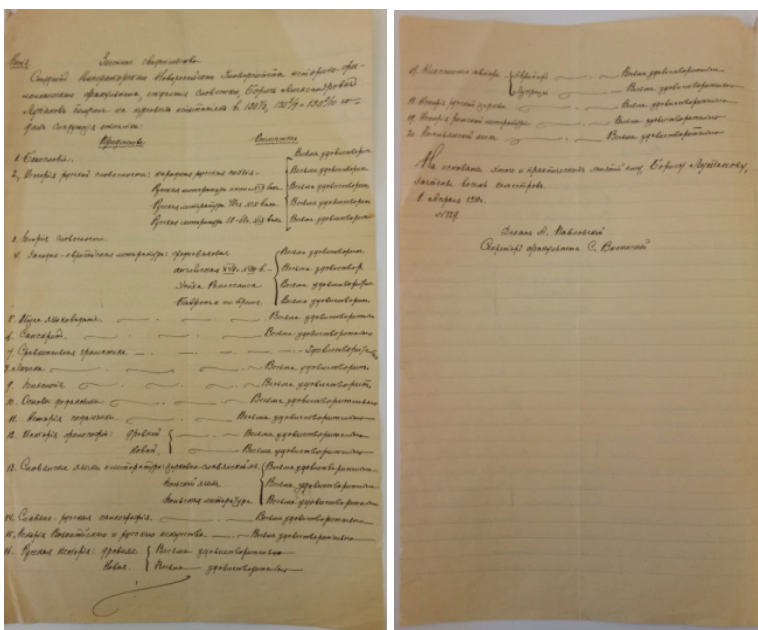
Ил. 3. Будівля Болградської гімназії кінця XIX ст.

Іл. 4. Гімназійні зошити Б. Лупанова (Архів НБ ОНУ. Ф. 7. Од. зб. 3, 4).

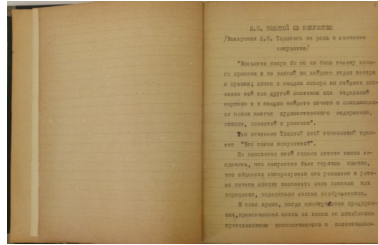
Іл. 5. Диплом студента історико-філологічного факультету Імператорського Новоросійського університету Б. Лупанова (Архів НБ ОНУ. Ф. 7. Од. зб. 5. Арк. 7).

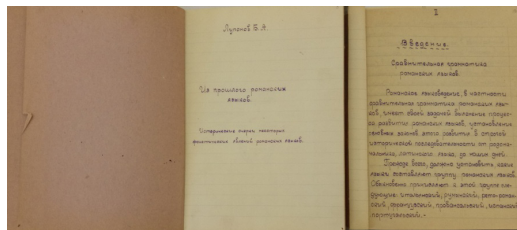
Лл. 6. Копія залікового свідчення студента словесного відділення історико-філологічного факультету Імператорського Новоросійського університету
Б. Лупанова
(1 квітня 1910 р.) (Архів НБ ОНУ. Ф. 7. Од. зб. 5. Арк. 20, 20 зв.).

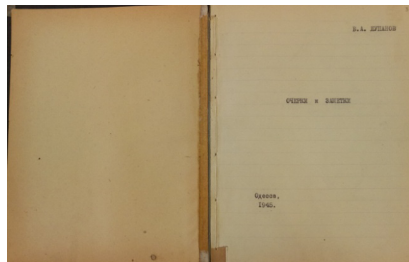
Лл. 7. Вул. Новосельського (Острівідова), будинок № 51 – будинок в якому жив
Б. О. Лупанов.

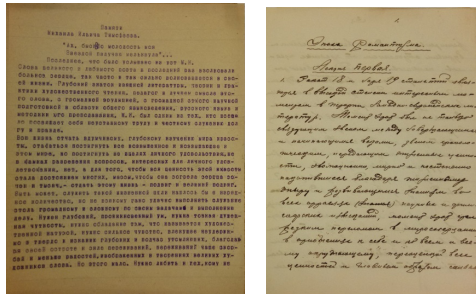
Лл. 8. Рукопис праці Б. О. Лупанова «Л. Н. Толстой об искусстве» (Архів НБ ОНУ. Ф. 7. Од. зб. 9. Арк. 5-54).

Лл. 9. Рукопис праці Б. О. Лупанова «Из прошлого романских языков: Исторические очерки некоторых фонетических явлений романских языков» (Архів НБ ОНУ. Ф. 7. Од. зб. 8).

Лл. 10. Збірка праць Б. О. Лупанова «Очерки и заметки» (Одесса, 1945) (Одесса, 1945) (Архів НБ ОНУ. Ф. 7. Од. зб. 9)

Лл. 11. Фрагмент критичної роботи та конспекту лекцій Б. О. Лупанова (Архів НБ ОНУ. Ф. 7. Од. зб. 9).

Шершун Т. М.,

заведующая сектором Научной библиотеки
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова,
ул. Преображенская, 24, г. Одесса, 65082, Украина,
тел. (0482) 34 77 89
e-mail: library@onu.edu.ua

**НАУЧНЫЙ АРХИВ БОРИСА АЛЕКСАНДРОВИЧА
ЛУПАНОВА (1887–1959) В ФОНДАХ НАУЧНОЙ
БИБЛИОТЕКИ ИМЕНИ И. И. МЕЧНИКОВА**

В статье на основе материалов личного архивного фонда Научной библиотеки Одесского национального университета имени И. И. Мечникова изложены основные этапы жизни, творчества и педагогической деятельности Б. А. Лупанова. Изученная литература о Б. А. Лупанове и архивные документы позволили реконструировать и дополнить биографию ученого. Некоторые сведения биографии Б. А. Лупанова и его научно-публицистические работы впервые вводятся в научный оборот. Материалы личного фонда Б. А. Лупанова являются важным источником изучения его научного и педагогического наследия ученого, причастного к становлению и деятельности многих учебных учреждений Одессы первой половины XX в.

Ключевые слова: Б. А. Лупанов, педагог, литературовед, языковед, личный архивный фонд, архивный документ.

Shershun T. M.,

Head of the Sector of the
Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University
24, Preobrazhenska St., Odesa, 65082, Ukraine
tel.: (0482) 34 80 11
e-mail: library@onu.edu.ua

**THE SCIENTIFIC ARCHIVE OF BORIS OLEKSANDROVICH
LUPANOV (1887–1959) IN THE FUNDS OF THE SCIENTIFIC
LIBRARY OF ODESA I. I. MECHNIKOV NATIONAL
UNIVERSITY**

Summary

The article focuses on the main stages of life, creativity and pedagogical activity of Boris Lupanov on the basis of materials of his personal archive fund

of the Scientific Library of Odessa I. I. Mechnikov National University. In the 10-20's of the 20th century B. O. Lupanov used to go to secondary schools of Odesa, in the 20's and 50's of the 20th century he was studying at higher educational institutions: the Novorossiya (Odesa) University and its successors – the Institute of Public Education, the Institute of Humanities and Social Sciences, the restored Odessa State University, the Music Conservatory, the Medical Institute, the Odessa State Pedagogical Institute of Foreign Languages, etc. He is took an active part in the formation and development of education in Odesa. The studied literature about him and the archival documents allowed to reconstruct and supplement the biography of the scientist. Some of the facts of the biography of B. O. Lupanov and his scientific journalistic works are introduced into scientific circulation for the first time.

The most valuable part of the archive is the unpublished scientific-journalistic works of Professor B. O. Lupanov preserved in manuscripts. Among the documents of the fund there are no diaries or any other documents of a memoir type that would allow us to learn about the ideological foundations and personal characteristics of the scientist.

The materials of the B. O. Lupanov personal archive fund are an important source of studying the scientific and pedagogical heritage of the scientist who was involved in the formation and activity of many scientific and educational institutions of Odesa in the first half of the 20th century. It should be noted that the B. O. Lupanov archive fund was recently introduced to a scientific research, the scientist has not been systematically studied. The archival heritage of Professor B. O. Lupanov is of great interest for humanitarian researchers.

Keywords: B. O. Lupanov, documents of personal origin, personal archives, fund, pedagogy, literary critic, linguist.